

Sz. Szakáts Péter:
szenátor

A kereskedelmi és iparkamarákról szóló törvény kritikája.

A törvények az emberi társadalmi élet összhangban tartásának eszközei.

Ezért mindenkinek kötelessége a tételes törvényeket tisztelni és azoknak engedelmeskedni.

Minden törvényben maga az államfenség nyer kifejezést. Az állam pedig törvényeiben nemcsak kötelességet és engedelmességet ró a polgáira, hanem azoknak egyuttal védelmet nyújt és jogokat biztosít.

E jogokat azonban senki sem gyakorolhatja mások hátrányára s aki ezt teszi, törvénytelenéget követ el, amit meg kell torolni.

Aki pedig a törvényekkel szembehelyezkedik s azoknak rendelkezéseit nem ismeri el, az törvényellenes magatartásával magát az államfenséget sérti meg, ami súlyos büntetést von maga után.

Úgyde nincs olyan emberi alkotás, ami teljesen tökéletes volna. Igazolja ezt az, hogy csodásnak és tökéletesnek jelzett felfedezések és találmányok, csak hosszú évek tapasztalatai után jutnak el a tökély azon fokára, ahol az emberi elme már megállani látszik. De csak látszik, mert a kutató elmének egy újabb isteni sugallata, a tökély felé vivő még nagyobb lendülettel ejti bámulatba az emberiséget.

Épp így vagyunk a törvényekkel is. Emberek alkották, tökéletesek nem lehetnek.

Amint fentebb említettem, a törvény kötelező erejű mindenkire, akit illet, de jogokat is biztosít. Eme jogok közé tartozik a törvények bírálati joga.

A bírálathoz az alapot a gyakorlati tapasztalat nyújtja. Ezen az alapon joga van minden állampolgárnak elmondani bármely

törvényről komoly kritikai véleményét. Ha ezeket a véleményeket tömeghangulat fedi s ezek olyan hiányokra mutatnak, amelyek a nagy közérdek szempontjából pótlást vagy módosítást kívánnak, a kormánynak és törvényhozásnak is méltányolnia kell ezt.

Az én feladatomná tüzetett a *kereskedelmi és iparkamarák újjászervezéséről szóló törvény* kritikája és a kamarák működésének ismertetése.

Ez a törvény a „*Monitorul Official*” 1925-iki évfolyamának május 12-én kiadott 102. számában közöltetett. Éppen egy és fél-évvel ezelőtt, tehát egészen új keletű.

A modern törvényhozás elve, hogy más államok törvényei is tanulmány tárgyává tételnek és új törvények kodifikálásánál, az azokból felhasználható részek a hazai viszonyokra alkalmazva fel is használtatnak. Mégis előfordul, hogy egyes törvényeknek mindjárt életbeléptetésük után szembetűnő hiányai mutatkoznak.

Ez leginkább akkor fordul elő, amikor némely törvényjavaslat az érdekelt társadalmi osztályok gyakorlati tapasztalatainak igénybevétele és véleményének kikérése nélkül terjesztetik a törvényhozás elé, ahol néha alapos tanulmány és bírálat hiányában mintegy át-hajszoltatik. De bármily alapos előkészítés és tanulmány alapján is jön létre valamely törvény, életbeléptetése után mutatkozhatnak annak hiányai, aminthogy a szóbanlevő törvénytől is észlelhetők némi hiányosságok vagy a kívánalmaknak meg nem felelő intézkedések.

Lássuk egyébként a törvényt címek és szakaszonként:

I. Cim. A kamarák *céljának* a meghatározása teljesen megfelel azok hivatásának.

A kamarák *létesítése* nehézkes, sok forum igénybevételével történik. De ez még sem képezheti kifogás tárgyát, mert így nagyobb megfontolással létesíttetnek új kamarák.

A 2-ik szakasznak az az intézkedése azonban, hogy minden megye részére létesíthető kereskedelmi és iparkamara, a jelen viszonyoknak nem megfelelő, mert ez az anyagi erők szélforgácslására vezethetne. Ámde új kamara létesítése a viszonyok mérlegelésével történik s feltehető, hogy e tekintetben a kormány bölcs körültekintéssel jár el.

II. Cim alatt a kamarák *hatásköre* oly széles mederben és kimerítően van meghatározva, hogy az semmi kívánni valót nem hagy fönn.

III. Cim. *A kamarák összetétele.* E cím alá fogott 5. szakasz

a) pontja szerint tagja a kamarának *minden kereskedő és iparos*, aki a kereskedelmi és ipari elemi adó után pótdót fizet s legalább egy év óta *bejegyzett cége* van; továbbá társas cégek meghatározott tagjai stb.

Ez a meghatározás nem helyes.

A törvény csak olyan intézkedéseket és meghatározásokat foglalhat magában, amelyek a gyakorlati életben meg is valósíthatók. Az azonban, hogy némely kamarai kerületnek 20–30 ezeret kitevő kereskedői és iparosai évente egyszer vagy többször bár felerészben közgyűlésre összejőjenek, amint azt a törvény 9. szakasza előírja, hogy: „*a közgyűlés szabályszerűen alakult, ha a kamara tagjainak abszolút többsége jelen van*“, teljes lehetetlen.

Ha a meghatározott abszolút többség össze is jönne, mely városban és hol van az a helyiség, amely 11–16 ezer embert befogadni képes volna? Hol lehetne elszállásolni és hol és mi módon lehetne élelemmel ellátni? és más nehézségek, amelyeket itt mind felsorolni nem tartom szükségesnek. De fel kell említenem a temérdek költséget, amely a kivitel lehetősége mellett ezzel felmerülne és amely semmiesetre sem állana arányban azzal a céllal, amely az összjövetel által elérendő volna.

Ezt belátta maga a kodifikátor is, mert ezen intézkedést maga is kivihetetlennek tartván, nyomban utána tette, hogy: „*ha ez a szám az első meghívás alkalmával nem jön össze, újabb gyűlés határozandó el, mely érvényesen megtartható, akárhány tag jelenik meg.*”

Mínthogy pedig a kívánt abszolút többség az első meghívásra soha sem jön össze, az újabb gyűlésen megjelenő néhány – a kamara székhelyén lakó – kereskedő és iparos határoz az összesség nevében, de amely határozat, lehet, hogy nem fedi az összesség érdekeit.

A törvény szerkesztésénél valószínűleg az lebegett szem előtt, hogy a törvényben lefektetett elv szerint előbb-utóbb minden vármegyében létesítetik kamara, mely esetben egy vármegye kereskedői és iparosai mind összejöhetnek közgyűlésre.

Ámde egyes vármegyéknél is fennforognak az említett nehézségek, habár kisebb arányban.

De fölösleges is ilyen nagytömegű gyűlések tartása.

Képviseltetésre kell alapítani a közgyűlések tartását. Így minden irányú érdek kielégíthető és keresztülvihető a gyűlések sikeres megtartása.

Minden vármegye kereskedői és iparosai válasszanak annyi

közgyűlési képviselőt, ahány létszámuknak megfelel, pl. minden megkezdett 100 után egyet. Ezeket utasítással láthatják el, költségeiket is hordozhatják s egészen bizonyos, hogy ezekkel eredményes közgyűlések lesznek tarthatók.

Ugyanez áll a II. fejezet 10. szakasza alatt meghatározott osztály-gyűlésekre nézve. A törvény eme rendelkezése, amint látható, teljesen illuzorius.

Az igazgató-tanácsra vonatkozó általános rendelkezések (III. fejezet, 1. §., 11., 12., 13. szakaszok) általánosságban megfelelnek a kívánalmaknak. De részleteiben némely intézkedése észrevételt hív ki.

A 11. §. 1. pontjának 3-ik bekezdése, mely szerint: *„Azokban a kerületekben, amelyekre minisztertanácsi határozattal kimondatnék, hogy a kereskedelmi és ipari élet irányítása legfőbb állami érdeket képvisel, az ipari és kereskedelmi miniszter, bekérve a Szövetség véleményét is, ki fogja nevezni a kamara tagjai közül (értve a választókat) az illető kamara tanácsába megválasztandók számának a felét.”*

Ez ellentétes azzal a gondolattal és feltevéssel, hogy *a kamarák a kereskedelmi és ipari érdekeltség autonom szervei.*

Nekem az a szerény véleményem, hogy *a kereskedelmi és ipari életnek a kamarák által való irányítása minden körülmények között legfőbb állami érdeket képvisel, az esetben is, ha azoknak csupán választott tanácsosai vannak s hogy a kamarai tanácsok mindenha az állam érdekeivel kontaktusban fejtsek ki tevékenységüket, a minden kamara mellé kinevezett egy-egy kormánybiztos kellő garanciát nyújt, akik épp ily irányú hatáskörrel vannak a törvény által felruházva.*

A hivatkozott pont tehát a törvényből, mint fölösleges és az autonomia elvébe ütköző, törlendő volna.

Nagyon helyes intézkedése a törvénynek a 12. szakasza, mely a következőket tartalmazza: *„A kereskedelmi és iparkamarák összetételében igazságos mértékben képviselve kell lennie az összes kereskedelmi és ipari kategóriáknak, amelyekről a 6. szakaszban van szó.”*

A 6. szakasz első bekezdése pedig a következő: *„A kereskedelmi és iparkamarák tagjai felosztatnak az illető kerület legfontosabb kereskedelmi és ipari kategóriái szerint.”*

A kategóriákra való felosztást a *kérdéses kamarák javasolják az ipari és kereskedelmi miniszteriumnak; a tagoknak (választóknak) a kategóriákba sorozását pedig maguk a kamarák eszközlik.*

Ez mind helyes. Kifogás alá esik azonban az, hogy a tanács-
tagok megválasztása egy kerületi nagyközgyűlésre van bízva.

Amint annak helyén már kifejtettem, a kamarai kerület összes
kereskedői és iparosainak általános többsége még a választásra
sem jön össze. Így a választást elvégzi a központban lakó néhány
választó a központ előnyére és a vidék – a kerület hátrányára.

E tekintetben példaképpen ide állíthatnám, azt hiszem, Erdély
bármely kamaráját; tekintettel azonban gyűlésünk helyére és a
Székelyföld érdekeire, a marosvásárhelyi kamara adatait sorolom fel.

A nevezett kamara kerületének kereskedői és iparosai 10
kategóriába soroztattak: öt kereskedő és öt iparos kategóriába. Ezek:

	I. Pénzügy és biztosítás	5 tag	
{	I. Kereske- delem	II. Készruha-, textil-, divatcikk-, rövid- árú és vaskereskedés	4
		III. Chemiai készítmények, fémáruk stb.	2
		IV. Élelmiszerkereskedés	5
		V. Kiskereskedés	4 = 20
	VI. Faipar és erdőüzem	5 tag	
{	II. Ipar	VII. Élelmiszer és ruházati ipar	5
		VIII. Építő-ipar	3
		IX. Kohászat, technikai és vegyészeti ipar	3
		X. Kisipar	4 = 20
Hivatalból	tag	7	Összesen: 47

Részletezve törvényhatóságoként:

	Marosvásárhely város	Marosmegye	Csíkmegeye	Háromszék- megeye	Udvarhely- megeye
I.	3	1	1	–	–
II.	3	–	–	1	–
III.	1	–	–	1	–
IV.	3	2	–	–	–
V.	3	1	–	–	–
VI.	2	3	–	–	–
VII.	2	1	–	2	–
VIII.	3	–	–	–	–
IX.	1	1	1	–	–
X.	2	2	–	–	–
	23	11	2	4	–
Marosvásárhely és Marosmegye Hivatalból	34	+	Csík- és Három- székmegeye Hivatalból	6	–
	7			6	
	41			6	

Világosan kitetszik ezekből a törvény fölötté hézagosa volta, mert különben nem állhatna fenn az az anomália, hogy a választott kamarai tanácsosokból 23 marosvásárhelyi, 11 marosmegyei, lakos; sőt a 7 hivatalbeli tag is mind marosvásárhelyi, vagyis a 47 tagból 41 tag Marosvásárhelyen és Marosmegyében lakik.

Ezzel szemben Háromszéknek jutott 4, Csíkmegyének 2, Udvarhelymegyének pedig egy sem.

Csoda volna-e, ha így ismervén a helyzetet, a mellőzött vármegyék külön kamarákat követelnének maguknak kereskedelmi és ipari érdekeik méltó képviselőjére.

Ezt nem tartom kívánatosnak, mert a kamarák fenntartása nagy személyzettel és nagy költséggel jár, amit egy-egy székely vármegye alig bírhatna meg.

De a törvény oly irányú pótlását igenis szükségesnek tartom, hogy a választáskor minden vármegye kellő képviselőhöz jusson a meglévő kamarában.

Megoldható ez a kérdés úgy, ha a kamarai kerületek törvény-módosítással vagy kormányrendelettel *alckerületekre osztatnak* vármegyék- és azokban nagyobb kereskedelmi és ipari gócpontonként s az ipari és kereskedelmi kategóriák ezekre az alckerületekre való figyelemmel állapítatnak meg és ezekben az alckerületekben ejtetnek meg a választások, az alckerületek részére szám szerint megállapított kamarai tanácsosokra.

A kamara székhelyére ez esetben is nagyobb figyelem fordítandó s úgy mint a magyar kamaráknál van, a tagok felerészét onnan kell megválasztani, természetesen kategóriák szerint. A tanácsosok száma 64-re volna emelendő. Ebből 16 kereskedő és 16 iparos Marosvásárhelyen lakó; 16 kereskedő és 16 iparos osztandó volna a vármegyék között.

Igy volnának választandók a kamarák közgyűlésébe küldendő tagok is, minden megkezdett 100 választó után egy közgyűlési tag.

Ilyen szervezés mellett a kamarák összetétele megfelelné a minden irányú érdekeknek és igazságos megoldásra vezetne.

Nem is kellene e végből a törvényen egyéb változtatás, mint az, hogy: a III. Cím 5. szakasza és a törvény más helyein kamarai tagoknak jelzett önálló kereskedők és iparosok nem kamarai tagok, hanem kamarai választók, akik választják a kamara közgyűlésébe a kamarai tagokat. Viszont ezek a kamarai tagok választanák a kamarai tanácsosokat.

Minden egyéb kormányrendelettel volna elintézhető, minthogy a törvény szellemével ilyen rendelet kiadása nem ellenkezne.

A törvény többi része adminisztratív természetű, amelyek teljesen megfelelnek céljaiknak.

*

A kamarák működéséről sajnálatomra alig mondhatok valamit, egyrészt azért, mert erre vonatkozó adatokhoz nem juthattam, másrészt pedig azért, mert alig múlt egy éve, hogy a szóban levő törvény alapján újjá szerveztettek. Az első év jóformán tanulmányozással és tapasztalatok szerzésével telt el és a kebli ügyek rendezésével.

Tudomásom szerint nagyobb összegeket fordítottak az ipari és kereskedelmi szakoktatásra.

Sok vitára és nehézségre adott okot a nyelvkérdés. A magyar tagok követelik a gyűléseken a magyar nyelv használatának jogát, amellyel szemben néhol az elnök tagadólag lép fel.

Nézetem szerint ez nem jogosult, mert eltekintve a gyulafehérvári határozattól, a kisebbségi nyelv használatára jogot biztosít úgy a párisi egyezmény, mint a trianoni békeszerződés mindenütt, ahol a lakosság legalább 20%-át a kisebbség alkotja. Azon fölül a kamarák a kereskedelmi és ipari érdekek szolgálatára rendelt autonóm testületek lévén, a kamarai járulékot fizetők nyelvének érvényesülnie kell főképp a marosvásárhelyi kamaránál, amelynek választói 90%-ban magyarok.

Az elnyomónak kikiáltott magyar uralom idején a magyar kormány tiltólag nem avatkozott bele a kamarák gyűlési nyelvébe. Csak azt követelte meg, hogy a jegyzőkönyv egy példánya magyar legyen. Voltak is kamarák, amelyek a legutóbbi időig jegyzőkönyveiket magyarul és németül szerkesztették, a gyűlési tagok pedig bármely nyelven felszólalhattak. Ez felel meg az igazságnak.

Ezek után a következő *határozati javaslatot* van szerencsém a Közgazdasági Szakosztály elé – és ennek révén a nagygyűlés elé terjeszteni:

A romániai Országos Magyar Pártnak 1926. évi október 10-én Gyergyószentmiklóson együtt ülő nagygyűlése *a kereskedelmi és iparkamarák újjászervezéséről szóló törvényben* hiányokat, illetőleg a közérdeknek meg nem felelő intézkedéseket észlelve, *felkéri az ipari és kereskedelmi miniszter urat*, hogy azok helyesbítése iránt

részint a törvényhozás útján, részint pedig kormányrendelettel intézkedni sziveskedjék.

1. *Törvényhozási úton módosíttassék* a törvény III. Címe alatt a kamarák összetételéről szóló 5. és 6. szakasz olyképpen, hogy a jogosítottan önállóan kereskedést és ipart űzők és mások, akik kamarai tanácsosok választására jogosítottak, ne tekintessenek kamarai tagoknak, hanem csupán kamarai választóknak. Azok választásuk a közgyűlési tagokat, kamarai tagok címén, akiknek közgyűlése ejtse meg a kamarai tanácsosok választását.

2. Ugyancsak törvényhozási úton töröltessek a már kifejtett indokok alapján a törvény IV. Címe, III. fejezete, 1. §., 11. szakasza 1. pontjának harmadik bekezdése, amely a következőképpen hangzik:

„Azokban a kerületekben, amelyekre minisztertanácsi határozattal kimondatnék, hogy a kereskedelmi és ipari élet irányítása legfőbb állami érdeket képvisel, az ipari és kereskedelmi miniszter, bekérve a szövetség véleményét is, ki fogja nevezni a kamara tagjai közül az illető kamara tanácsába megválasztandók számának a felét.”

3. Kormányrendelet útján szabályoztassék a kamarák kerületeinek megyénként alkerületekre s az alkerületeknek a viszonyok szerinti kategóriákra való beosztása megfelelő képviselettel, hogy így a kerület minden része és érdekeltsége igazságos képviselethez jusson.

4. Ugyancsak kormányrendelettel emeltessék a vidéki négy és több vármegyére terjedő nagyobb kerülettel bíró kamarák tanácsosainak létszáma legalább 32 kereskedő és 32 iparos tanácsosra, akiknek fele-fele legyen a kamara székhelyén lakó *beltag*; a másik fele-fele alkerületek- és kategóriánként, a vármegyékre való tekintettel, igazságosan elosztva, a kerületben lakó kültag.

5. Végül a kormány intézkedését kéri a nagygyűlés az iránt, hogy a kamarák gyűlésein a kisebbségek nyelvének szabad használata engedtessek meg mindenütt, ahol a kerületi lakosságnak legalább 20%-át kisebbség alkotja; a jegyzőkönyvekről pedig készíttessenek másolatokat és minden közgyűlésről és tanácsi teljes gyűlésről a jegyzőkönyv nyomtatásban adassák ki úgy az állam nyelvén, mint a kisebbség nyelvén.

Dr. Fekete Nagy Béla, Kolozsvár:

A kereskedelmi és iparkamarákról szóló magyar törvény, mely a most ismertetett törvénnyel meg lett változtatva, már hosszú idők óta a magyar szakkörök részéről is tüzetes kritika alá vétetett és már a magyar imperium alatt el volt ismerve, hogy az egy kezdetleges, rossz törvény volt s így azon feltétlenül szükséges volt változtatni a megváltozott kereskedelmi és ipari viszonyokhoz képest. Ezzel kapcsolatosan tanulmányozták nálunk az idevonatkozó külföldi törvényeket, melyek közül 3–4 olyan van, melyek az új törvény szerkesztésénél komoly figyelembevételt érdemeltek. Ezek egyike igen behatóan foglalkozott a gazdasági életben felmerülő vitás kérdések intern, szakbizottság által való eldöntésével, azzal a céllal, hogy főként olyankor, ha tisztességtelen verseny támad, hogy lehet azt orvosolni úgy, hogy az orvoslás módja ne legyen nagyobb veszedelem, mint maga a betegség. Erre a célra tervbevetetett külön kereskedelmi és iparkamarai szakbiróság létesítése, mely az ilyen ügyek elintézésével foglalkozzék. Tekintettel a gazdasági életet

verseny kísérő jelenségeiként előforduló surlódásokra és a tisztességtelen verseny keretein túlmenő, bántó, sértő, vagy károsító cselekmények azon benső természetére, hogy azok vitás esetekben igen gyakran nem vihetők a rendes birói útra, mivel vagy nem is tartoznak oda, vagy ha igen is, ezen az úton való orvoslás esetleg nagyobb bajt okoz a betegségnél magánál: szükségét látja a romániai magyar nemzet egyetemét képviselő Magyar Párt keretében egy olyan gazdasági döntőbiróság létesítésének, mely az eléje utalt vitás kérdésekben a nemzet-társadalom tekintélyének súlyával gyorsan, szakszerűen és végérvényesen ítél és eziránt a Szakosztály a Magyar Párt központi vezetőségéhez előterjesztést tesz.

Deák Ferenc

iparos, Kolozsvár:

Az iparkamaráknak az új törvény alapján való újjászervezése során az iparososztályt két főszélem érte. Az egyik az, hogy az adókiivető bizottságok szeszélyei szerint az iparosok egy részét elkülönítették akként, hogy egyik részük az iparkamarához tartozik, a másik részük nem. Nem igazságos dolog, hogy az adókiivető bizottság határozza meg az adókiivetés alapján azt, hogy az iparosember milyen kategóriába való foglalkozása szerint. Vagy mind tartozzanak az iparkamarához, vagy egyik sem s akkor tegyék

őket a munkásokkal együtt egy kategóriába, bár azt sem tudja elképzelni, hogy az iparosság egy része, hogy dolgozzék együtt a munkásokkal, mikor az érdekeik ellentétesek,

A másik sérelem az, hogy az iparosokat abból a szempontból is osztályozták, hogy eladja-e az árút. Ebből került az, hogy a kereskedők egyrésze iparosnak van minősítve és az iparosok egyrésze pedig kereskedőnek. Indítványozza, hogy a Magyar Párt gazdasági osztálya járjon közbe, hogy az iparosság egyenlő elosztásban részesüljön, az iparosság hovatartozásának minősítését ne bizzák az iparkamarai tagokra, akik előtt ismeretlenek az iparosok, hanem a törvény intézze el rendeletileg, úgy, hogy megyénként is, városenként is megfelelően legyenek az iparosok az ipar-, illetve munkakamarákhoz beosztva.

A Szakosztály Szakáts Péter előadó és Deák Ferenc javaslatait elfogadja, Dr. Fekete Nagy Bélának a közgazdasági Szakosztály hatáskörét meghaladó indítványát a Párt elnöki tanácsához utalja megfontolás végett.